

Puheenvuoro

Heikkona metsäkanalintuihin

Photo Veli-Matti Väänänen

Metsäkanalinnut herättävät tunteita. Ne ovat ylen tavoiteltuja metsästyskohteita – usein riippumatta kantojen runsaudesta. Metsästysajoista, rauhoituksista tai saaliskiintiöistä tapellaan kyläkunnissa ja lehtien yleisöosastoissa. Linnut inspiroivat taitelijoita maalarista ja runoilijasta kansantanssien koreografiin, metsästysmajat lienevät nähneet tuhansia teeren soidintappeluja ihan ihmisvoimin läpivietyinä, taidokkaat suhaukset vain ovat leikanneet tunnelman huuruista ilmapiiriä. Monen metsämiehen mielessä metsäkanalinnustus on se todellinen erästyksen muoto, jolle muut eivät vedä vertoja.

Puntarilla mitattuna teeri, metso ja pyy ovat metsiemme kolme runsainta lintulajia, vakavia kilpailijoitakaan näille kolmelle ei löydy. Tämä tarkoittaa sitä, että sama kolmikko muodostaa suuren osan myös pedoille tarjoillusta päivittäisestä ruokapöydästä, kaikki ovat kiinnostuneita lintupyynnistä. Paikkalintuina metsäkanalinnut tarjoavat vakain, ennustettavan ravintolähteen. Peto/saalis-suhteen vakaus mahdollistaa tasapainoiset suhteet toisiinsa, kestävä hyödyntäminen ulottuu metsään asti. Ihmisen saalistuksella on varmasti paljon opittavaa petojen strategioista, joten monipuolista tutkimusta kaivataan saalistuksestakin. Metsäkanalinnut ovat taigametsän avainlajeja, ravintoketjujen keskeisiä lenkkejä, kanalintujen menettämisen myötä menettäisimme kaiken arvokkaan.

Paikkalintuina metsäkanalinnut jo läsnäolollaan kertovat paljon lähiympäristönsä metsien laadusta ja laajuudesta. Metsän lähiympäristö näyttää olevan laaja käsite, ja eri piirteitä tulkittaessa on myös käytettävä eri mittakaavaa. Pohjoismainen metsäkanalintutkimus on maisemaekologian kehittämisen ehdottomia esiintuojia maailmalla, voidaan jopa väittää tutkimustemme mittakaavan olevan täysin oikeassa mittakaavassa esimerkiksi metsätalouteen nähden, mikä on kuitenkin mahtavin muutosvoima nyky-metsissä. Niinpä metsäkanalintuihin perustuvat metsätaloudelliset hoito-suositukset ovat pohjoismaista tietotaitoa parhaimmillaan.

Biologisesti erittäin mielenkiintoinen ilmiö on sukupuolten kokodimorfia, ts. koiraslintu on usein huomattavasti naarasta suurempi, metsolla kerroin on jopa lähellä kolmea. Suuri, voimakas ja komea kukko menestyy soittimella, joten koiras pyrkii nopeasti mahdollisimman suureksi kuoleman riskilläkin. Esimerkiksi metson poikasilla koiraat kasvattavat kokoaan sananmukaisesti henkensä hädässä, ja koiraspoikasten poikaskuolevuus on huomattavasti suurempaa kuin naaraiden. Kokodimorfia tuo mukanaan paljon tutkijoita evoluutiivisesti liikauttavia kysymyksiä, niin ravinto-taloudellisesti kuin linnun aineenvaihduntaongelmien vuoksi.

Suomen kielellä, mutta myös ainakin norjaksi ja venäjäksi, metsokukolla ja koppelolla on omat lajinimensä, evoluution myötä sukupuolet ovat ajautuneet niin erilleen toisistaan että ne tapaavatkin toisensa vain paritellessaan.

Metsäkanalinnut ovat täynnään sopeutumia. Ne ovat aineenvaihdunnallisesti uskomattomia, lämmönsäätelykyky kehittyi nopeasti, talvinen kieppikäyttäytyminen on hieno suoja niin kylmältä kuin hangen päällä käyttävältä pedolta. Aikuinen metsokukko kuluttaa talvella uskomattoman niukalti energiaa, hienopiirteisesti kehittyneen ravintofysiologiansa avulla iso lintu elää pihkaisen, puolimyrkyllisen neulasravinnon varassa läpi kylimmän talven ja nousee sieltä hankien keskeltä keväällä komeakuntoisena valmiina taistoon kelpoisuutensa puolesta. Talvista taistelua säästöliekillä, väittäisin.

Metsäkanalintujen suosio on toivottavasti myös niiden pelastus. Metsästäjät ovat usein raskaaseen työhön tottuneita maalaisia, jotka osaavat luonnonhoitoa myös käytännössä. Metsäkanalinnut toimivat elinvoimaisen metsäluonnon symboleina myös muiden luonnonystävien silmissä. Jopa usein pääsyntipukiksi osoitettu metsätalous on valmis suuriin panostuksiin lintujen hyvinvoinnin edistämiseksi. Yhteisrintama on henkisesti vankka ja samanmielinen. yhteisten toimintafoorumien löytäminen onkin sitten jo paljon vaivalloisempaa.

Edesmennyt ystävämme professori Esa Ranta Helsingin yliopistosta oli läheinen yhteistyökumppani tutkiessamme kanalintukantojen syklisyyttä ja synkroniaa laajoilla mittakaavoilla. Mikkelin riistapäivillä Esa totesi yksinkertaisesti ja osuvasti esitelmässään seuraavan: ”Niin kauan kuin metsästäjät laskevat riistakolmioita, niin metsäkanalinnuilla ei ole mitään hätää”. Esa oli jälleen kerran oikeassa, työteliäät kanalintujen ystävät onnistuvat osaamisellaan ja taidollaan vakuuttamaan epäuskoisimmatkin Tuomaat. Metsäkanalintujen valtakunnallinen hoitosuunnitelma on paraikaa tekeillä ja metsähallitus on valjastettu hankkeen vetäjäksi. Tutkimuksia on lintujen eteen tehty, toimet on raportoitu ja yhteen vedetty. Riistanhoitoa on harjoitettu kykyjen ja mahdollisuuksien mukaan. Nyt metsänhoitoon tulee saada sisäistettyä ja ohjeistettua viisauden suurimmat niksit siten, että ohjeistus menisi perille aina sinne metsäpalstalle asti. Hoitokeinot ehkä jo tunnetaan, mutta inhimillisessä kanssakäymisessä ja tiedonvälityksessä on parantamisen varaa.

Harto Lindén